

ZDENKA BECKEROVÁ

UŽ
BUDE
POL
DVANÁSTEJ

Dramatický príbeh lásky z obdobia druhej svetovej vojny,
ktorého rozuzlenie siaha až do súčasnosti

Zdenka Beckerová

Už bude pol dvanástej

Preložila Zuzana Guldanová

IKAR

Zdenka Becker

ES IST SCHON FAST HALB ZWÖLF

Copyright © 2022 by Amalthea Signum Verlag GmbH, Wien

Original title: Es ist schon fast halb zwölf.

Roman by Zdenka Becker

amalthea.at

Translation © 2023 by Zuzana Guldanová

Jacket design © 2023 by Tereza Králová

Slovak edition © 2023 by IKAR, a.s.

Cover photo by Helmut Lackinger

Dielo vzniklo vďaka podpore Spolkovej krajiny Dolné Rakúsko.

**KULTUR
NIEDERÖSTERREICH**

ISBN 978-80-551-9129-4

FISCHBACH 17. AUGUSTA 2008

Vchodové dvere sa otvoria, zastanú v nich stará žena a starý muž. Neisto, bezradne sa obzerajú. Žena chytí muža za ruku, voľnou rukou sa opiera o držadlo vedľa dverí.

„Pod, Karl,“ pokojne povie, „už nie je tak horúco.“

Starec vystrčí nohu, niekoľko centimetrov ju spustí, s námahou stúpi na prvý schod. Žena ho nasleduje a hneď zostúpi aj na ďalší schod. Pohybuje sa nemoťorne, no energicky. „Už to bude,“ zamrmle skôr pre seba než pre manžela. Ten ťažkopádne, no predsa len bez nehody zvládne oba schody na dvor a zastane pri ozdobnom smreku pred vchodom.

„Ideme domov?“ spýta sa.

„Sme predsa doma, Karl.“

„Odkedy?“

Žena mávne rukou, vedie Karla k záhradnému stolu pod orechom. Je prestretý – stojí na ňom termoska s dvoma kávovými šálkami, nízka plastová dóza, spod vrchnáka presvitajú kúsky koláča.

„Aha, Vroni nám upiekla koláč.“

„Chcem ísť domov,“ zavrčí starec, zastane pri svojom kresle. Jednou rukou sa oň oprie, druhou si prehrabne riedke biele vlasy, prejde si po tvári, dotkne sa vysušených pier. „Prosím vás, zaveďte ma domov.“

„Karl, ešte raz ti opakujem, že sme doma. Ja som už takmer sedemdesiat rokov tvoja žena, volám sa Hilde, a máme dve deti, štyri vnúčatá a päť pravnúčat. Všetci bývajú inde, občas nás prídu navštíviť. Sme rodina.“ Pevný hlas sa jej začína triasť. „Mám ti porozprávať o našich deťoch?“

„Dobre, tak zostanem, ale len na kávu.“ Karl sa ľarbavo posadí, ruky posiate stareckými škvrnami položí na stôl. Díva sa na ženu, vidí sa mu známa, no nevie ju zaradiť. „A čo teraz?“ spýta sa. „Čo budeme robiť?“

„Dáme si kávu, koláč, budeme sa vyhrievať na slniečku.“

„A čo ak niekto príde a vyženie nás odtiaľto?“

„Nikto nás odtiaľto nevyženie,“ odvetí Hilde, na tanierik položí kus slivkového koláča. „Mhm, ale vonia, len ochutnaj.“

„Chcem ísť domov.“

„Karl, sme doma. Toto je náš dom.“

„Odkedy?“

„Odjakživa.“

„Odjakživa? To nie je možné.“

Hilde sa načiahne za manželovou rukou, stisne mu ju. „Karl, ja tu žijem odjakživa,“ opakuje, „v tomto dome som sa narodila a ty si tu doma, odkedy sme sa zosobášili.“

„My sme zosobášení? Odkedy?“

„Práve som ti to povedala, takmer sedemdesiat rokov.“ Stará žena sa zamyslí. „Počkaj,“ povie po chvíli, „vo februári to bolo presne šesťdesiatšesť rokov.“

„Tak ako je to? Najprv sedemdesiat, a teraz šesťde-

siatsedem? Vážená pani, zdá sa, že to máte akési popletené.“

Hilde už radšej mlčí. Do úst si vloží kúsok koláča, pomaly prežúva. „Je skvelý, ochutnaj.“

Karl počúvne, vopchá si do úst celý kus. „Ako myslíte,“ zamrmle. Na košelu mu padajú kúsky piškótového cesta a slivkový lekvár. Ani on, ani jeho žena si to nevšímajú. Čo tam po špinavej košeli, hlavne, že je na chvíľu pokoj. Hilde je stará, no dobre si uvedomuje, že jej život sa už neuberá priamo, dopredu, ako sa vždy usilovala, ale točí sa v kruhu. Démon zábudlivosti si nepodmanil iba Karla, nelútostne vystiera pazúry aj k nej. Cíti, že jej dni sa rozplývajú, strácajú kontúry, blednú.

Je leto, teplo, polovica augusta. Ovocné stromy v záhrade rodia oveľa viac než kedysi. Pomedzi listy presvitajú červené jablká, prezreté hrušky padajú do trávy. Mravce a osy majú hody.

Popoludňajšiu idylu zrazu naruší prenikavé hučanie. V zadnej časti záhrady sa do trávnikára zahryzla kosačka, tlačí ju mladý muž v krátkych džínsoch a modrom tričku.

„Kto je to?“ skríkne Karl, znervózne. „Zlodej?“

„Nie, Karl, upokoj sa, to je Markus. Chodievajú k nám.“

„Je to môj... náš... nie, to nie je náš syn.“

„Markus robí civilnú vojenskú službu, pomáha nám udržiavať záhradu. Aj nám nakupuje, je to veľmi milý mládenec.“

„A ja som si už myslel...“

Hilde je unavená. Dolieha na ňu vlastná staroba, no odkedy sa to začalo s Karlom, zvláda to čoraz horšie.

Už pred niekoľkými rokmi začal zabúdať, ale kto by nezabúdal, keď prekročí osemdesiatku. Najprv hľadal okuliare, potom sa mu záhadne strácali kľúče od bytu, zrazu sa vyparil diaľkový ovládač, nehovoriac o ľuďoch, ktorí prichádzali a odchádzali, a on ich nespoznával.

„To je v jeho veku normálne,“ povedala lekárka a predpísala mu preparát s ginkom na prekrvenie unavených mozgových buniek. Jedna tabletká ráno, na obed i večer, deň čo deň, ale potom ich zabúdal užiť, zrazu ich nemohol nájsť, doparoma, kde sú tie hlúpe pilulky, veď teraz tu ešte boli.

„Pani doktorka, ako mám ďalej žiť so svojím mužom, keď už ani nevie, kto som?“

„Ale veď občas iste má aj svetlé chvíle. Zhovárajte sa s ním o vašom živote.“

„Veľa sme si vytrpeli. Najprv vojna, po vojne roky driny, a keď deti odišli študovať do mesta...“ Hilde si skryje tvár do dlaní, zastoná. „Neviete si predstaviť, aký sme mali ťažký život.“

„Pravdaže. V živote sú pekné i menej pekné dni. Isto viete, že to, čomu sa vraví šťastie, sú len kratučké okamihy. Všetko ostatné je všedný život. Zaspomínajte si na pekné veci, zalistujte si v rodinnom albume, pozho-várajte sa s deťmi, so susedmi, s priateľmi, zadovážte si zvieratko. Najmenej problémov je s mačkou.“

„Keď boli Trudi a Karli malí, mali sme dve mačky a psa.“

„No vidíte, ak vám po dvore budú behať zvieratá, možno sa aj vášmu manželovi vráti vnútorná orientácia, aspoň čiastočne.“

„Chodia k nám mačky od susedov. Myslíte si...“

„Určite, dajte im trochu mlieka, budú chodiť pravidelne.“

Hoci Karlov život veľmi zavčasu stratil kontúry, presne vedel, že tam dnu niečo je – mal to v hlave, v duši, ale nemohol si na to spomenúť. Akoby niekde vzniklo vákuum, hluchý priestor, ako keď vyprázdni plný sklad. Prázdnota. Ako sa to mohlo stať? Kde sa podel jeho život?

Vyšli z ordinácie, držiac sa za ruky, jeden druhého podopierali pri chôdzi. V aute už na nich netrpezlivo čakala Vroni, odvezie ich domov.

„Karl, cez víkend prídu deti,“ povie Hilde, položí si na tanierik ďalší kus koláča. „Chcú sa s nami o niečom dôležitom pohovárať. Dopredu viem, čo to bude.“

„Čo?“

„Vravia, že v domove seniorov by nám bolo ľahšie ako tu. Pohodlnejšie, ale najmä bezpečnejšie.“

„A kto ma dnes odvedie domov?“

Čo ak to Trudi a Karli myslia vážne? Čo ak ich názaj dajú do penziónu? Čo bude s nimi? Dom predajú, niekto sa bude prehrabávať vo veciach, ktoré boli súčasťou ich života. Čo sa stane s tajomstvami, ktoré poznajú len oni? Hilde sa zarazí. Akoby ju niečo bodlo do srdca. Uvedomí si, že musí konať. Nervózne zamáva rukami, chmatne Karla za ramená, zatrasie ním. „Karl, musíme niečo urobiť!“

Kosačka konečne stíchla. Markus sa premáva v kôlni, upratuje náradie, skrúca hadicu.

„Hotovo!“ zavolá smerom k stolu, kde strnulo sedia starkí. „Potrebujete ešte niečo, pani Dornová?“

„Áno, prosím vás... mohli by ste ešte...“

Markus podíde bližšie, špinavé ruky si utiera o nohavice, vytiahne vreckovku, čistí si ruky.

„Nedali by ste si s nami koláč?“

„Nie, ďakujem... práve som chcel...“

„Ale veď učiť sa môžete aj cez víkend.“ Hilde sa pokúsi o žart, no veľmi jej to nejde.

„Čaká na mňa priateľka.“

„Aha, tak ju nenechajte čakať.“

„Ale vy ste niečo chceli.“

„Hej, chcela som vás poprosiť, či by ste nám z povaly neznesli jednu truhličku, ale to počká. Možno zajtra.“

„Ak chcete, prinesiem vám ju. To je hneď. Ktorú?“

„Tú veľkú tmavohnedú s dreveným vekom. Je vpravo, hneď pri schodoch, pod trámom. Aspoň dúfam, že je tam, už dlho som nebola hore.“

„Hneď som tu,“ veselo zavolá Markus, vzápätí ho počujú dupotať po vetkých povalových schodoch. Mladý muž rýchlo odloží zvinuté koberce, odsunie škatule od televízora a práčky, zvíří kopu prachu, objaví truhlicu, steperí ju dolu na dvor.

„Kam vám to mám dať?“ spýta sa.

„Nechajte ju dolu pod strieškou. Hneď ju utriem od prachu.“

„Mám to urobiť?“

„Nie, nie, už ste mi dosť pomohli. Utekajte za priateľkou. Nemala by čakať.“

Bezstarostný mladý muž, takmer ešte dieťa, rýchlo zmizol. Dvadsaťtri rokov, študent, minulý rok ukončil bakalárske štúdium, a kým bude pokračovať na magisterskom, chce si odkrútiť civilku. Všetci sa čudujú,

prečo hneď nepokračuje, iba Hilde sa nečuduje – vie, načo Markus potrebuje ten rok. Občas si k nej prisadne, zhovára sa s ňou o svojich plánoch. Hovorí jej to, čo sa neodváži povedať rodičom. Karl by ho najradšej poslal preč, keby mohol, ale Hilde má chlapca rada, pripomína jej najmilšieho vnuka Maxa.

Večer príde Vroni, ako vždy, pomôže Karlovi pri umývaní, preoblečie ho. Kým ho uloží, pomôže mu pri jedle, potom uloží riad do umývačky, utrie stôl, pozametá omrvinky a odíde. Hilde ešte chvíľu sedí na dvore, pozoruje, ako sa stmieva, díva sa na mesiac, ktorý sa zľava doprava pomaly posúva po oblohe. Úzky kosák, celkom ako ten, ktorý v mladosti používala na poli a v záhrade.

Kolko sa ho len naprosila, kolko sa nasedela s Karlom vonku, vysielala k mesiacu úpenlivé prosby, verila v jeho zázračnú moc. No on mlčal. Občas vytušil jej najtajnejšie sny, premenil ich na skutočnosť, ale inokedy ju sklamal, zoslal k nej len studené svetlo. Kolko je to rokov? To už hádam ani nie je pravda.

Ide skontrolovať Karla – pokojne spí v manželskej posteli, chrápe, vlastne len pochrapkáva. Na nočný stolík mu položí pohár vody, napraví prikrývku, zhasne. Vie, že manžel bude do polnoci tuho spať, potom sa prebudí, silou-mocou bude chcieť vstať, bude chcieť ísť domov. Bude zúriť, vrieskať, žobroniť ako každú noc, no napokon ho predsa len premôže únava, dovolí Hilde, aby ho uložila do postele.

Pri odchode zo spálne jej padne zrak na dve fotky na stene pri dverách. Trudi s vrkôčikmi ako myšacie chvostíky, so širokou medzerou medzi prednými zubami.

Mliečne zúbky jej vypadli akurát dva dni pred fotením. Karli mal sotva deväť mesiacov, v pletenom oblečku stojí na stoličke, neviditeľná ruka ho drží, aby nespadol. Hrozne mu odstávali uši, chudáčikovi. Neskôr, keď už chodil do škôlky a uši mu ešte stále odstávali, na noc mu ich priliepala náplastou. Márne. Odvráti sa od fotiek, vyjde zo spálne. Je pol deviatej. Ešte najmenej tri hodiny bude pokoj. Dnes by ich chcela využiť.

Truhlica stojí vonku. V prachu na vekú ostali odtlačky Markusových dlaní, jeho tela, na strmých schodoch ťažký náklad pritískal o seba. Metličkou zmetie prach, rukou prejde po vrchnáku, chce ho nadvihnúť, no nedarí sa jej. Čo ak je pribitý, preblesne jej hlavou. Vsunie prsty do škáry pod vrchnákom, potiahne, vrchnák sa trocha pohne. Tak predsa, pomyslí si. Z dielničky prinesie kladivo a dláto. Stoj čo stoj dnes musí truhlicu otvoriť.

Dláto vsunie do škáry, udrie po ňom. Len aby sa Karl nezobudil, zide jej na um, no neprestáva udierať. Dláto vniká čoraz hlbšie, Hilde cíti na ruke triesky, potom trhne, vrchnák povolí. S námahou ho odsunie, v slabom svetle zbadá kopy starých novín.

„To hádam nie!“ vykĺzne jej. „Azda ich len Karl nezničil!“

Siahne do debny, šmátra, vysušený novinový papier jej šušťí pod rukami, zrazu narazí na zväzok listov. S úľavou ich vytiahne, pritisne si ich na hrud.

Ludwigsfelde 2. februára 1938

Drahá Hilde!

Dobre som došiel a od včera pracujem vo fabrike. Škoda, že nemôžeš vidieť tú halu, v ktorej robím. Je veľká, čistá,

vybavená najkvalitnejším náradím, aké si len možno predstaviť. Niektoré nástroje vôbec nepoznám. Pracovať tu je naozaj pôžitok. Majster si prezrel moje vysvedčenie, potom mi pridelil sústruh a chvíľu ma pozoroval. Asi videl, že pracujem precízne, lebo celý čas prikyvoval, občas sa usmial. Pri odchode ma potľapkal po ramene.

Som ubytovaný v baraku so šiestimi posteľami, mám stoličku a skrinku na zámku. Viac teraz ani nepotrebujem.

Dnes som si bol na magistráte vybaviť registračnú kartu. Na úradnej tabuli som si všimol vyvesené dva sobáše. Jeden 14., druhý 21. marca. Až mi stislo srdce, veď ani my už nemáme ďaleko do svadby.

Ešte doma sme sa dohodli, že ak to bude možné, vezme sa v apríli. Myslím, že najlepšie by to bolo hneď po Veľkej noci. Napríklad v sobotu 16. apríla. Vyhovovalo by Ti to? No keby sme mali svadbu neskôr, koncom mája alebo začiatkom júna, už by som mal nárok na dovolenku a mohli by sme ísť na svadobnú cestu. Alebo je to už pre Teba neskoro?

Napíš mi, čo si o tom myslíš. A nezabudni priložiť sobášny list Tvojich rodičov. Zájdem tu na matriku, všetko pozisťujem a rovno by som nás prihlásil. A ešte čosi: Svadba bude v Ludwigsfelde, nie v Berlíne. Iba ak by si chcela mať sobáš v kostole, aby bol zväzok pevnejší. To by, prirodzene, šlo aj v Berlíne.

Aj o bývaní som sa už poprezvedal. Najlepšie by bolo, keby sme si na začiatok prenajali zariadenú manzardku, a neskôr sa uvidí. Možností je dosť – mohli by sme si kúpiť stavebný pozemok alebo si prenajať byt v novostavbe. Tento rok sa tu veľa postaví. No ak sa naskytne niečo výhodné v Berlíne, môžeme sa usadiť tam a ja budem cestovať do

roboty v Ludwigsfelde vlakom. Nie je to ďaleko, asi polhodinka.

Najdôležitejšie je, aby si prišla, aby sme sa vzali a aby sme si spoločne založili domácnosť. Ubezpečujem Ťa, že nájdeme pekný byt, kúpime si nábytok – manželom dávajú výhodné pôžičky – a začneme krásny spoločný život. S láskou zdoláme všetky prekážky.

Už je veľmi neskoro, idem spať. Dobrú noc, drahá. Nech sa Ti prisnia pekné sny.

Posielam božteky.

Tvoj Karl

FISCHBACH 17. AUGUSTA 2008 NOC

Čochvíľa bude poľnoc. Hilde ešte vždy sedí na dvore, oči už má unavené. Noc je chladná, má studené ruky. V ruke drží Karlov prvý list, preniesol ju do inej reality. Akoby sa zdvihla opona, má pocit, že stojí na javisku. Kulisy sú dôverne známe, vo vzduchu sa vznáša pach starého prachu, intenzívne cíti ťarchu diabolskej idey vytvoriť Velkonemeckú ríšu. Režisérom je Hitler, on je zodpovedný za najväčšiu tragédiu jej života. Lenže ju si nepodmanila len minulosť, ide hlavne o udalosti tých osudných rokov, o ktorých Karl nemá ani tušenia a ktoré jej už viac ako pol storočia neschádzajú z mysle.

Čo to len všetko bolo? Vojna, sobáš, odlúčenie, nekonečné sľuby? Nádej na lepší život? Vina? Veľká vina, ktorá ju ťaží dodnes, tajomstvo, o ktorom vie len jej neter Lina, a istota, že človek môže byť celý život bližší mŕtvemu než živým.

Asi to mala pani doktorka na mysli? „Zalistujte si v rodinných albumoch, pohovárajte sa s ľuďmi, ktorí majú podobné zážitky, zaspomínajte si.“

Hrubé okuliare sa jej sklznú z nosa, mohli by spadnúť. Pravou rukou ich prichytí, zloží si ich, poskladá. Nadnes stačilo, pomyslí si, aj zajtra je deň. Vtom sa zháči – má vôbec právo vypustiť džina z fľaše, má právo pohrávať sa s ilúziou, že sa ešte všetko môže obrátiť na dobré?

Vstane, trocha sa zapotáca, akurát teraz sa jej musí zakrútiť hlava. Podarí sa jej zavrieť vrchnák, listy by nemali zvlhnúť, veď ich len teraz našla. Nohy v papučiach ťahá po drsnom betóne, zamieri k domu. „Mama, mama,“ v predsieni začuje mužovo volanie, vie, že noc sa pre ňu nateraz skončila. No v tej chvíli jej to je srdečne jedno.

Fischbach 27. februára 1938

Drahý Karl,

ďakujem Ti za milý list. Veľmi sa teším, že sa máš dobre.

Na obecnom úrade som vyzdvihla sobášny list mojich rodičov i ostatné doklady. Akurát ešte stále neviem, či už na jar budem môcť prísť za Tebou. Elfi ma nechce pustiť. Vyhráza sa, že ak ju nechám samu, ublíži sebe aj Line. Nevláda maštal ani pole a maličká jej ešte nemôže pomôcť. Ani nájomné za pekáreň ju nevytrhne z biedy. Fischer platí málo, nepravidelne. Je to na zaplakanie. Otecko by ho už dávno vyhodil.

Vieš, Karl, keď sa nad tým zamyslím, asi je odo mňa sebecké, že chcem sestru nechať v štichu, najmä ak som jej pri narodení malej slúbila, že im budem vždy pomáhať.

Viem, vtedy som sama ešte bola dieťa, ale sľub je sľub. Ver mi, ja tú malú mám rada ako vlastnú.

Preto by som Ti chcela niečo navrhnúť: Tento rok ešte odrobím na poli s Elfi. Ak budeme mať šťastie, dostaneme jedného-dvoch paholkov. Po žatve si nájdeme dobrého nájomcu a hneď prídem za Tebou. Vziať sa môžeme aj na jeseň.

Prosím Ťa, nehnevaj sa na mňa – nechcem byť len dobrou ženou, ale aj dobrou sestrou a tetou.

Čo najsrdečnejšie Ťa pozdravujem a posielam veľa božtekov.

Tvoja Hilde

FISCHBACH 18. AUGUSTA 2008 RÁNO

Aká krátka noc, takmer nezažmúrili oka. Hilde i Karl ešte ležia v posteli. Keď sa Karl zobudí, priviniem sa k nemu, pomyslí si stará žena, aby mal pocit, že patrím k nemu. Obom to urobí dobre. On sa spýta: „Kto ste? A čo odo mňa chcete?“ Ale rýchlo ju spozná a začne jej rozprávať, že ho bolí koleno, bude sa ponošovať na kríže. Vroni už hrkoce v kuchyni, pripravuje raňajky – meltu, ovsenú kašu, chlieb s maslom a domácom lekvárom. Všetko nakrája na úhladné kúsky, ako to majú radi.

Aj Vroni je z dediny. Býva kúsok od nich. Manžel jej pred niekoľkými rokmi zomrel na následky mŕtvice, jediná dcéra sa vydala do Innsbrucku, má rodinu, deti, matku príde navštíviť raz za pár mesiacov. Vroni nevie sedieť so založenými rukami, chce pomáhať. S Dor-

novcami sa poznajú desiatky rokov, chodila do školy s ich dcérou Trudi. Neskôr pracovala ako opatrovatelka v domove dôchodcov v meste. Teraz sa stará už len o Hilde a Karla.

„Čo je to tam za truhlica?“ spýta sa Vroni. „Mám ju odpratať?“

„Nie, prosím Ťa, nechaj ju tam. Markus ju popoludní uprace,“ odvetí Hilde. Umytá, vzorne oblečená vojde do kuchyne. Našťastie sa ešte vie o seba sama postarať, hoci jej to nepadne ľahko. Lenže dokedy?

Zato Karla čaká každodenný ranný rituál – umyť sa, obliecť, zacvičiť si, naraňajkovať sa. Už sa nebráni Vroniným dotykom ani vlhkej handričke, keď mu po jedle utiera tvár. Vedome či podvedome chápe, že jedinou alternatívou je domov dôchodcov, možno zariadenie opatrovateľskej služby, a tomu sa za každú cenu chce vyhnúť. Kým bol ešte zdravý a silný, hovorieval, že za nič na svete nechce skončiť v skladisku starých kostí a zmäknutých mozgov. Že by sa radšej zmárnil. To sa ľahko povie, kým je človek pri sile, pomyslela si vtedy Hilde, ale teraz tomu verí, lebo aj keď je Karl slabý a odkázaný na pomoc, stále má pevnú vôľu.

V tridsiatom ôsmom mal sotva dvadsať, bol fešák, plný snov a túžob a Hilde z celého srdca ľúbil. Lenže doba bola zlá. Vyučil sa za mechanika, no na okolí si nevedel nájsť prácu. Bral príležitostné práce, pomáhal otcovi v zámočnickej dielni, opravoval bicykle, motorky, šijacie stroje, sedliakom pomáhal na gazdovstve, ale vyhliadky na stále zamestnanie boli mizerné. A potom sa dopyčul, že Daimler-Benz v Ludwigsfelde pri

Berlíne hľadá do výroby leteckých motorov mechanikov, ako je on, a mladým ľuďom ponúka dobrý zárobok i možnosti uplatnenia. Koncom januára 1938 sadol na vlak, odcestoval do Berlína. V tom roku sa všetko v krajine začalo meniť.

Fischbach 13. marca 1938

Drahý Karl,

toto Ti hneď musím napísať, tolko ľudí som v našom meste ešte nevidela! So Steffi sme sa vybrali na trh kúpiť med. Zosadli sme z bicyklov a tlačili sme ich, keď nás zastavil policajt. Vraj nemôžeme ísť do centra, lebo k nám zavítal führer a pred hotelom Pittner sa zhĺklo tolko ľudí, že sa tadiaľ nedá prejsť. Len si predstav, Karl, sám führer, a pani Machatschová povedala, že isto prišiel len kvôli tej karfiolovej polievke, čo mu uvarila pani Pittnerová, keď tu bol naposledy.

Najprv som tomu nemohla uveriť! Čože? Kvôli karfiolovej polievke? Keby tak kvôli poriadnej hovädzej polievke alebo aspoň kvôli slepačej, ale nie, führer prišiel na karfiolovú polievku! A predstav si, milý Karl, to neuhádneš, náš führer je vraj vegetarián! Steffi vraví, že najradšej má halušky s vajcom a hlávkovým šalátom. Prečo nie, pomyslela som si, veď aj ja mám rada halušky s vajcom, ale aby som stále jedla len halušky a karfiolovú polievku, to by mi asi nestačilo, najmä keby som si mohla dovoliť aj niečo lepšie. Veď keby führer chcel, každý deň by si mohol dopriať chrumkavú šnicľu alebo šťavnatú bravčovú pečienku, ale on nie, on je vegetarián, tomu Ti ja vonkoncom nerozumiem.

Doma sme zabili dve prasce, Alois nám pomáhal. Všetko mäso sme predali, z vnútorností sme narobili klobásy a kr-

vavničky. No aj tie sme skoro všetky museli predať, aby sme mali nejaké peniaze, veď účty treba platiť.

Tak, milý Karl, už som toho natárala dosť, idem si lahnúť.

Objímam Ťa a posielam božteky!

Tvoja Hilde

Ludwigsfelde 17. marca 1938

Najdrahšia Hilde!

Prosím Ťa, dávaj si pozor na to, čo píšeš a hovoríš. Človek nikdy nevie, či niekto nenačúva alebo či na pošte tajne neotvárajú listy. S kritikou sa drž na uzde.

Už si vybavila potvrdenia o árijskom pôvode? Veď vieš, dnes treba doložiť správny pôvod.

Pozdravujem Ťa a bozkávam.

Tvoj Karl

Fischbach 25. marca 1938

Drahý Karl, miláčik,

viem, že mám byť opatrná, a v istom zmysle aj som, ale to, čo sa teraz deje v našej krajine, sa nedá porovnať s ničím, čo tu bolo doteraz.

Pred dvoma týždňami bolo Rakúsko pripojené k veľkému Nemecku, vlastne už prestalo existovať, a ja neviem, čo si o tom mám myslieť, neviem, či je to dobre alebo zle. Vie to vôbec niekto? Aspoň Viedenčania sa radovali, v rádiu vraveli, že na Heldenplatzi tisícky ľudí prevolávali führerovi na slávu.

Ja som jednoduchá žena, Karl, do veľkej politiky sa nerozumiem, ale ak toľkí ľudia – a medzi nimi sú istotne aj študovaní – oslavujú nové vedenie, ak mu dôverujú, tak to už niečo znamená.

Ale teraz ešte niečo iné – včera prileteli lastovičky! A hneď vyhnali vrabce, ktoré im v zime obsadili hniezdo. Nevieš si predstaviť, aký štabarc narobili! Teraz je všade ticho. Lastovičky si opravujú hniezdo a vrabce sa presťahovali do vtáčej búdky na orechu, ktorú pred niekoľkými rokmi urobil Peppi. Silou-mocou chcel mať krmidlo ako jeho kamarát Adi. Aké hlúposti si človek pamätá, je to normálne?

Dúfam, že sa máš dobre. Napíš mi podrobnejšie, či sa Ti v práci ešte stále páči, čo robievaš vo voľnom čase.

Bozkávam Ťa!

Tvoja Hilde

FISCHBACH 18. AUGUSTA 2008 POPOLUDNÍ

Karl odpočíva v záhradnom kresle. Hilde ho chvíľu pozoruje. Čo zostalo z atraktívneho mladého muža, ktorého som mala tak rada, myslí si. Kde sa podel jeho šarm, humor, mladícke huncútstvo? Zovňajšok sa mu zmenil na nepoznanie, a s demenciou zmizli aj posledné zvyšky jeho osobnosti. Ostala krehká telesná schránka a jediným prejavom jej života je sústavná bolesť. Lieky umelo tlmia aj posledné zvyšky energie, aby bola živá mŕtvola pokojnejšia.

Nechce si spomínať na to, ako sa Karlova choroba začala. Drobná nehoda sa predsa občas príhodi každému – rozbitý pohár, stratené okuliare, občiansky preukaz, zapatrošený šál či rukavice. No keď sa pridá trasenie rúk a človek nezbadá, že má pri rázporuku mokré nohavice, keď pribudne úplná strata orientácie, je to predsa len iné.

Najprv si to všimla ona, potom deti, neskôr to už videli všetci, len postihnutý nie. „Prečo sa smejete?“ spytuje sa, „čo ste sprostí?“ Všetci sú sprostí, arogantní, nikto nemá preňho pochopenie. Náročky mu skrývajú veci, hnevajú ho, ustavične k nim chodia nejakí cudzí ľudia, čo to s ním má spoločné? „Dajte mi pokoj, nechcem nikoho vidieť, nechcem sa s nikým rozprávať, kde sme vlastne, ja už chcem ísť konečne domov!“ vrieska.

Ani k internistovi nejde dobrovoľne. Hilde a Vroni ho odvedú do ordinácie ako zajatca, vtisnú ho na stoličku, zdvihnú ho na ležadlo, hovoria zaňho, vyzliekajú ho. Nasledujú vyšetrenia, krv tečie do tenkých ampuliek, moč do pohára, celé telo zahalené do neformnej nočnej košele strčia do nejakého valca. Vnútri to hrozne trieska, Karl má pocit, akoby tisíce ďatľov dobali do nejakého kovu. Kto môže v takom lomoze nehybne ležať? Oboma rukami zvierá tlačidlo alarmu, tisne si ho na prsia, napokon stlačí. Vytiahnu ho von. Z plastového pohára mu dajú vypiť nejakú mydlovú vodu, chémia ho upokojí. Nádych, výdych, sestra ho potľapká po ruke, nasadí mu slúchadlá, znova ho vsunie do toho úzkeho valca. Už sa drží statočne, nehýbe sa, aj keď mu srdce ide vyskočiť z hrude. Po nekonečných minútach sa to skončí.

Z lekárne si odnášajú papierové vrečko plné liekov – biele, krémové aj modré tobolky. Vroni ich neskôr porozdeľuje do plastového dávkovača s priehradkami ráno – obed – večer – noc. O pár mesiacov kontrola v ambulancii, choroba postupuje – napriek liekom a všakovakým terapiám sa nedá zastaviť.